

1.4. Ovlašćenja inspektora rada prilikom vršenja nadzora

Do 2014. godine *Zakon o radu* nije posebno utvrđivao koja ovlašćenja inspektor rada ima prilikom vršenja nadzora.

Novi ***Zakon o radu*** („Sl. glasnik RS“, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014 – u daljem tekstu: *Zakon o radu*), odnosno njegove *izmene i dopune* koje su u primeni počev od **29.7.2014. god.** propisuje da je u postupku inspekcijskog nadzora **inspektor rada ovlašćen da:**

- **vrši uvid u opšte i pojedinačne akte, evidencije i drugu dokumentaciju** radi utvrđivanja relevantnih činjenica;

- **utvrđuje identitet lica i uzima izjave** od poslodavca, odgovornih lica, zaposlenih i drugih lica koja se zateknu na radu kod poslodavca;

- **vrši kontrolu da li je izvršena prijava** na obavezno socijalno osiguranje na osnovu podataka iz *Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja*;

- **pregleda poslovne prostorije**, objekte, postrojenja, uređaje i drugo;

- **nalaže preduzimanje preventivnih i drugih mera** za koje je ovlašćen u skladu sa zakonom, radi sprečavanja povrede zakona.

Ovlašćenja *Inspekcije rada* u vršenju nadzora nad primenom propisa iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu su utvrđena ***Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu*** („Sl. glasnik RS“, br. 101/2005) iz 2005. godine, koji propisuje da u postupku inspekcijskog nadzora **inspektor rada ima pravo i dužnost da preduzima radnje kojima se kontrolišu bezbednost i zdravlje na radu, a naročito higijena i uslovi rada, proizvodnja, stavljanje u promet, korišćenje i održavanje sredstava za rad, sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu, opasne materije i dr., kao i da:**

- pregleda opšte i pojedinačne akte, evidencije i drugu dokumentaciju;
- sasluša i uzima izjave od odgovornih i zainteresovanih lica;
- pregleda poslovne prostorije, objekte, postrojenja, uređaje, sredstva i opremu za ličnu zaštitu, predmete i robu i sl.;
- uzima uzorke radi analize, ekspertiza i sl.;
- naređuje merenja koja obavlja druga stručna organizacija kad poslodavac samostalno ili preko određene stručne organizacije vrši merenja u odgovarajućim oblastima, a rezultati izvršenog merenja pružaju osnov za to;
- poslodavcima, zaposlenima, njihovim predstavnicima i sindikatu daje obaveštenja i savete u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao i o merama čijom primenom se obezbeđuje izvršavanje ovog zakona na najefikasniji način;
- u skladu sa podnetim zahtevom, poslodavca i zaposlenog ili predstavnika zaposlenih, obavesti o izvršenom inspekcijском nadzoru i utvrđenom stanju;
- preduzima druge radnje za koje je ovlašćen drugim propisom.

1.5. Okončanje postupka

Upravni postupak koji vodi inspektor rada se okončava preduzimanjem mera iz nadležnosti inspekcije rada.

Mere mogu biti preventivnog ili represivnog karaktera.

1.6. Preventivne mere

Dužnost inspektora rada je da pruži pomoć u sprovođenju propisa, te da **predloži preventivne mere** radi sprečavanja povrede zakona i drugih propisa.

Zakon o državnoj upravi, kao jednu od preventivnih mera, propisuje **meru ukazivanja**, kojom se poslodavcu ukazuje da je određenim radnjama ili aktima nepravilno primenio propis.

Mera ukazivanja se donosi **u pisanom obliku** i dostavlja se strankama u postupku u onim situacijama **kada** zakonodavac **nije izričito sankcionisao** određene radnje.

Najčešća upotreba *mere ukazivanja* je u odnosima poslodavca i sindikata registrovanih kod poslodavca, posebno kod ostvarivanja prava na sindikalno organizovanje.

1.7. Upravni akti – rešenja

Kada **inspektor rada** nađe da je povređen zakon, opšti akt ili ugovor o radu, *Zakon o radu* ga ovlašćuje da **rešenjem naloži otklanjanje utvrđene povrede**.

Nalog za otklanjanje utvrđene povrede propisa donosi se u obliku **rešenja**, po pravilu **u pisanoj formi**, a *samo izuzetno* može se doneti u usmenoj formi, kada je to predviđeno posebnim propisima ili ako su ispunjeni uslovi iz *Zakona o opštem upravnom postupku*.

Rešenja u usmenoj formi se mogu doneti kada je potrebno **hitno otkloniti** neposrednu opasnost ili kada postoje takvi razlozi koji zahtevaju hitnost u postupanju. **Stranka ima pravo da traži pismeni otpravak usmenog rešenja**.

1.8. Rešenje o otklanjanju nepravilnosti

Rešenjem kojim se *nalaže otklanjanje nepravilnosti* se određuje **način otklanjanja nepravilnosti i rok** u kome se ta nepravilnost mora otkloniti, odnosno rešenje izvršiti.

Važno!

Rok određuje inspektor i on mora biti primeren datom nalogu. Rok se **može produžiti, na molbu poslodavca**, ukoliko se iz okolnosti može zaključiti da za to postoje **opravdani razlozi**.

Rešenjem kojim se daje nalog da se utvrđena nepravilnost (u odnosu na odredbe *Zakona o radu*) otkloni, **poslodavac se obavezuje da obavesti inspektora rada o izvršenju rešenja u roku od 15 dana** od dana isteka roka za otklanjanje utvrđene povrede.

Protiv ovog rešenja može se izjaviti žalba, koja ima **suspenzivno dejstvo**, odnosno kojim se odlaže izvršenje rešenja.

Rešenje postaje konačno dostavljanjem **drugostepene odluke po žalbi** ili protekom roka za izjavljivanje žalbe, ukoliko žalba nije izjavljena.

Protiv drugostepenog rešenja, kojim je odlučeno o žalbi, **može se povesti upravni spor** pred *Upravnim sudom Republike Srbije*.

1.9. Rešenje o „vraćanju na rad“

Poseban vid zaštite prava zaposlenih čini **ovlašćenje inspektora rada da rešenjem odloži izvršenje rešenja poslodavca o otkazu ugovora o radu**, odnosno da zaposlenog „vrati na rad“.

Važno!

Zakon o radu propisuje kumulativno **ispunjenje uslova** da se **donese rešenje inspektora rada o odlaganju izvršenja rešenja o otkazu ugovora o radu**. Potrebno je da je **rešenjem poslodavca: pravo zaposlenog očigledno povređeno**, da je zaposleni pokrenuo **radni spor** i da je **podneo zahtev** inspekciji rada za **odlaganje izvršenja rešenja poslodavca**.

Inspektor rada može odložiti izvršenje SAMO rešenja poslodavca kojim je otkazan ugovor o radu, odnosno ne može odložiti izvršenje rešenja kojim je odlučeno o nekom drugom pravu, obavezi ili odgovornosti.

Rešenjem poslodavca **mora biti grubo povređeno pravo** zaposlenog, odnosno povreda mora biti takva da zahteva hitno otklanjanje.

Rok za postupanje po zahtevu za odlaganje izvršenja rešenja i donošenje rešenja inspektora rada je kratak i iznosi **30 dana** od dana podnošenja *zahteva*.

Da bi inspektor rada doneo *rešenje o odlaganju*, potrebno je **da stranka podnese zahtev** u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik.

Zaposleni zahtev može podneti u roku od 15 dana od dana pokretanja radnog spora, a uz zahtev je dužan **da priloži tužbu** kojom je pokrenuo radni spor.

Rok od 15 dana je prekluzivnog karaktera, pa **propuštanjem roka zaposleni gubi pravo da zahteva odlaganje**.

Odlaganjem izvršenja rešenja, zaposlenom se pruža brza i efikasna zaštita.

Upravni postupak pokrenut po *zahtevu zaposlenog za odlaganje izvršenja rešenja poslodavca* može se okončati *rešenjem* ili *zaključkom*.

Rešenjem inspektor rada meritorno odlučuje i može zahtev usvojiti i odložiti izvršenje rešenja, ako je zahtev osnovan, ili ga odbiti ako je neosnovan.

Zaključkom se zahtev odbacuje ukoliko postoje procesni nedostaci za donošenje rešenja.

Protiv rešenja se može uložiti žalba, koja **nema suspenzivno dejstvo**, te je *rešenje* izvršno počev od dana dostavljanja.

Protiv konačnog rešenja kojim se odlučuje o **zahtevu za odlaganje izvršenja rešenja poslodavca o otkazu ugovora o radu, ne može se pokrenuti upravni spor.**

1.10. Izvršenje rešenja

Izvršenje rešenja inspektora rada se vrši po *Zakonu o opštem upravnom postupku*, po odredbama administrativnog izvršenja.

Zaključkom o dozvoli izvršenja rešenja dozvoljava se njegovo izvršenje i određuje **način izvršenja**, a **ukoliko se u ostavljenom roku rešenje ne izvrši** donosi se **zaključak o novčanom kažnjavanju** koji se može ponoviti i izreći veća kazna.

Pažnja!

Pored ovog izvršenja, *Zakon o radu* omogućava korišćenje drugog mehanizma za izvršenje rešenja. Naime, **neizvršenje rešenja inspektora rada** je sankcionisano prekršajnom **novčanom kaznom** u iznosu od **800.000 dinara do 2.000.000 dinara za pravno lice** i od **50.000 do 150.000 dinara za odgovorno lice** u pravnom licu, te ovako visoke zaprećene kazne utiču na to da poslodavac izvrši rešenje inspektora rada.

2. Ovlašćenja Inspekcije rada po posebnim propisima

2.1. Zakon o radu

Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, br. 75/2014), koji je u primeni počev od 29.7.2014. god, znatno su **proširena ovlašćenja Inspekcije rada**, a **kaznena politika je pooštrena.**

Pažnja!

Ako nađe da je počinjen prekršaj, inspektor rada će podneti **zahtev za pokretanje prekršajnog postupka** Prekršajnom sudu.

Zakonom o radu je izvršena **gradacija prekršaja** u zavisnosti od težine dela.

1) Poslodavac je počinio prekršaj sa zaprećenom **novčanom kaznom** u iznosu **od 800.000 do 2.000.000 dinara:**

- ako sa licem koje radi **nije zaključio ugovor** o radu ili drugi ugovor u smislu ovog zakona;
- ako **nije isplatio zaradu**, odnosno minimalnu zaradu;
- ako **nije isplatio zaradu u novcu**;
- ako zaposlenom **ne dostavi obračun** zarade;
- ako **nije doneo program** rešavanja **viška** zaposlenih;
- ako zaposlenom **otkaže ugovor o radu suprotno** odredbama ovog zakona;
- ako **sprečava inspektora rada** u vršenju inspeksijskog nadzora, odnosno na drugi način onemogućava vršenje inspeksijskog nadzora;
- ako **ne postupi po rešenju** inspektora rada.

2) Novčanom kaznom u iznosu **od 600.000 dinara do 1.500.000 dinara kazniće se poslodavac:**

- ako prekrši zabranu **diskriminacije**;
- ako zasnuje **radni odnos sa licem mlađim od 18 godina** života suprotno odredbama ovog zakona;
- ako zaposlenom odredi **prekovremeni rad suprotno** odredbama zakona;
- ako je izvršio **preraspodelu radnog vremena suprotno** odredbama zakona;